

Н.Данилевич

ЛЮЛЬКА ТАРАСА

П'еса для дітей на дві дії і девять картин

2008 р.

Дійові особи

САШКО

ОКСАНА діти з оздоровчого табору (14-15 років)

РОМАН

СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ - студент історичного факультету,
вихователь в оздоровчому таборі

ТАРАС ТРЯСИЛО – гетьман війська Запорізького

СТАНІСЛАВ КОНЕЦПОЛЬСЬКИЙ - полководець війська
польського

АНДРІЙ – козак

МИХАЙЛО-КОЗАК

МИКОЛА ПОТОЦЬКИЙ - Головний командувач війська
польського

ХОРУНЖИЙ війська польського

/Діти, ДІД ПАНАС, МІЛІЦІОНЕР, козаки, цигані/
Дія відбувається у невеличкому місті Переяславі, що під
Києвом, в оздоровчому таборі для дітей.

ДІЯ ПЕРША.

КАРТИНА ПЕРША.

Ліс. Оздоровчий табір під Переяславом.

Вечоріє.

Біля вогнища сидять хлопці і дівчата – сучасна молодь. Хтось обіймається, хтось відходить і розмовляє по мобільному, телефону, дівчата кокетують з хлопцями, але всі намагаються слухати, що розповідає вихователь Сергій Петрович.

Він студент історичного факультету.

Сергій Петрович розповідає цікаві епізоди з історії

України.

Один з хлопців награв на гітарі.

Раптом щось бахнуло, засвітилося, мабуть, петарда, і з-за дерев вистрибнули два хлопця - Сашко і Роман, переодягнені у запорізьких козаків з криками : «Руки вгору !»

Всі перелякалися, дівчата заверещали, поскочили зі своїх місць. Потім, коли оговталися, почали сміятися.

СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ: Ось ви не слухали мою розповідь...

А тут, у Переяславі, дивні речі відбувалися у часи козацтва. Саме ця земля має найдавнішу історію, і навіть повітря пройняте тими далекими подіями...

САШКО: Все! Слухаємо уважно!

РОМАН: Розповідайте, Сергію Петровичу!

(Сашко і Роман сідають біля вогнища)

СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ: Ви добре знаєте, що наш народ віками виборював свою незалежність .Хто тільки не посягав на нашу країну...І турки, і татари - монголи, і поляки і навіть наш сусід, Московія... Сталося так, що на початку сімнадцятого століття Уряд Речі Посполитої намагався обернути козаків у підданих польської шляхти. Це дало поштовх до їх повстання.

САШКО: Та, не на тих напали! Козаки не віддадуть їм своєї свободи.

СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ: Так! Тоді польський уряд направив до України суворого полководця - Станіслава Конецпольського, щоб приборкати козацьке військо.

САШКО: (поважно) Певна річ! Але це їм не вдалося!

СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ Звичайно! Спочатку вони розбили шеститисячне військо під керівництвом Марка Жмайла...потім ...

САШКО: Потім вони вибрали Дорошенка своїм гетьманом.

УСІ: Ну, Сашко! Не встрявай!

РОМАН: Треба зав'язати йому язика

ОКСАНА: Звідки ти це все знаєш ?

Смикає Сашка за волосся.

РОМАН: Та він там теж був!

(Усі сміються)

САШКО: Так...був...(зняковіло) І не один раз...

(Усі знову сміються)

ОДИН З ХЛОПЦІВ: А, може, ти й на Марсі теж був?

ОДНА З ДІВЧАТ: Він, мабуть, туди вже літав.

(Усі знову сміються)

СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ: Тихіше! Гаразд, ну якщо ти там був, і все краще за мене знаєш, розповідай, що було далі.

САШКО: (Після паузи) Та я...

УСІ: Давай , давай розповідай!

САШКО: (Набрав повітря у груди) Ну, що... далі завдяки Дорошенку військо збільшилося і усе козацтво було розбито на шість полків.

СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ: Ти дивись! Молодець! Правильно! Але поляки хотіли мати свого розвідника серед козаків

САШКО: І вони знайшли його То був Грицько Чорний вибраний, після Дорошенка гетьманом.

РОМАН: А куди дівся Дорошенко?

САШКО: Дорошенко загинув у бою під Бахчисараєм Це був дуже відважний гетьман, навіть про нього пісню складено.(Співає)

**« Ой на горі
Та женці жнуть,
А попід горою,
Козаки йдуть.
Гей, долиною
Гей, широкою,
Козаки йдуть!
Попереду Дорошенко
Веде своє військо,
Військо запорозьке,
Військо хорошеньке**

(Діти переглядаються і здивовано здвигують плечима.)

СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ. А чи знаєте ви, що онук Михайла Дорошенко Петро теж був гетьманом. І боровся за незалежність України, за волю від Московії. Його популярність була дуже велика. Та цар російський не хотів, щоб Україна була самостійною державою і

наказав Петра Дорошенка доставити в Москву. Спочатку тримав його під вартою, але потім одружив і відправив на постійне перебування у село Ярополець. І залишився Петро Дорошенко на завжди в Московії. І коріння пустив. А його праправнучка Наталя Гончарова стала дружиною Олександра Пушкіна. От як буває. І красою вона ...Наталя Гончарова пішла у свого прапрадіда.

ОКСАНА. Ой, як цікаво!

САШКО. Україна весь час боролася за незалежність. Всі сусіди, кому не лінь хотіли заволодіти її багатими землями.

ОКСАНА. Сергію Петровичу, Сашкові треба поставити відмінно!

СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ. А скажи мені, чого бракувало Україні.

САШКО. Я гадаю єдності! Козаки відважні були, а ось єдності їм не вистачало...

СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ. Так... Єдності... Це ніби хтось прокляв Україну. Кожен раз повстання народу закінчувалося кровопролиттям, і ніяк не могли Українці вирватися з ярма, чи то польського, чи московського.

СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ: Так. А тепер скажи мені Сашко хто був гетьманом після Грицька Чорного

САШКО: Як мені відомо, Грицько Чорний став прихильником Речі Посполитої і намагався їм допомагати і після його страти гетьманом обрали Тараса.

РОМАН: Бульбу?

Усі сміються.

САШКО: Та ні... Федоровича. Його козаки звать Трясилом. Ох, і сміливий же він. Не тільки поляки, а й татари і турки його бояться!

СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ: Боятися? Чому ти кажеш не в минулому
часі ?

САШКО: Бо я їх бачив... Нещодавно.

(Співає)

ПІСНЯ САШКА

В степу, за курганом,
Де річка з вербою,
Стояли козаки,
Готові до бою!

Тримайтесь, поляки!
Залиште надії
На підлі вже мрії!

Піднялись козаки
В степу на поляків,
І шаблі гуділи
З козацької сили,

І коні іржали,
Здригалась земля,
І гаряча кров
пролилась довкілля!

Попереду війська
Тарасе летів,
І ворогів гострою
шаблею бив!

Тарасе - Трясило
Кричав всім щосили , -
«Тримайтесь, козаки,
Не дайте країну
На відкуп полякам,

Не дайте знущатись
Татарам і туркам
Над дітьми малими
Жінками й старими!»

В степу, за курганом,
З козацьким вже станом,
Трясило сидів,

Про долю країни
Він бесіду вів,
І люльку свою
Неодмінно палив!
І люльку свою
Неодмінно палив!

(Усі плескають в долоні)

ДІВЧАТА: Молодець, Сашко !

СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ: Ну, і що було далі ? Що твій Трясило?

САШКО: Я потім..., потім про все довідаюсь і розповім.

(Усі сміються)

РОМАН: Сергію Петровичу! Слухайте! Я пропоную Сашкові щось роздобути у козаків. Наприклад, люльку Тараса. Вона, мабуть у нього була. Ось, коли він це зробить, ми і повіримо йому, що він бачив козаків.

САШКО: (Чухає потилицю після паузи, усі напружено слідкують за ним)

Я приймаю вашу пропозицію !

(Усі сміються і верещать)

ОКСАНА: Я з тобою. Гарзд, Сашко!

САШКО: Ні, це небезпечно !

ДІВЧАТА: (Сміються) Що ти, Оксанко! Можна під пулі попасти! Це ж запорізькі козаки ! Уявляєш , чи ні?

(Усі сміються)

РОМАН: Наш Сашко - фан-та-зер! Тобі письменником треба бути!

СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ: Так то воно так. Але з ім'ям Тараса Федоровича, тобто Трясила пов'язано багато подій тут, на Переяславщині. Пропоную Вам усім почитати поему Тараса Шевченко « Тарасова ніч»

(Дивиться на годинник)

Усе! Загасили вогнище і пішли відпочивати! Іншим разом розповім вам про цього видатного полководця.

РОМАН: Та Сашко ж обіцяв це сам зробити.

(Підставляє ніжку Сашкові.

Сашко перечіплюється і падає.

Всі підіймаються. Гасять вогнище. Неохоче йдуть.

Один з хлопців награв на гітарі. Усі співають.

Сашко піднявся з трави і обтрушується.

Оксана йому допомагає. Сашко погрожує Роману кулаком.)

УСІ:(співають)

В степу, за курганом,
Під місячним сяйвом,
Зі станом козацьким,
Тарасе сидів,
Про долю країни,
Він думи омріяв,
І люльку свою
Неодмінно палив...
І люльку свою
Неодмінно палив...

(Всі пішли крім Сашка і Оксани)

ОКСАНА: Ну, ти й даєш!

САШКО Ти теж не віриш?

Я правду кажу ...Я бачив... Це неймовірно, але я навіть розмовляв з козаками. Сам Тарасе Трясило теж там був.

ОКСАНА: Ти часом не з глузду з'їхав? (торкає Сашкові лоба)
Чи захворів? А може...А може ти потрапив в минуле?
Так, послухай, Сашко! Ти пройшов у минуле!

САШКО: Нарешті зрозуміла!

ОКСАНА: Боже ж мій! Як цікаво! Сашко, візьми мене з собою!
Я теж хочу побувати там..... в минулому.
(Підстрибує від радощі)

САШКО: Добре! Коли усі підуть спати, поспробуємо. Тільки...
переодягнись у щось... Не в джинсах же ходять дівчата в сімнадцятому столітті .

ОКСАНА: Але що я одягну? У мене немає нічого, що носили дівчата в той час.

САШКО: Одягни спідницю і хустку. А ще й косметики наклади.

ОКСАНА: Сашко! Я серйозно.

САШКО: І я серйозно! Це ж Переяслав. Тут багато музеїв. Ось і попросимо там щось з одягу того часу. Домовились?

ОКСАНА: Домовились!
(Плескають по руках)

(Раптом дзвонить мобілка у Сашка в кишені)

САШКО:(виймає мобілку) Так, мамо! Відпочиваємо! Зараз ідемо спати. Не турбуйся! Все добре! Бувай!

САШКО і ОКСАНА : (співають і танцюють)

Цікавих багато речей на землі,
Непізнаних і не розкритих,
Ти, навіть, не знайдеш їх уві сні
Фантастикою повитих!
Розкрити, пізнати усе коло нас,
Для цього ми тут живемо,
Вивчаємо світ наш і в той же час -
Сучасне життя творимо!

(розбігаються)

ЗАТЕМНЕННЯ

КАРТИНА ДРУГА

Ніч.

На небі місяць і зірки. Десь чути, як співають дівчата.

На краю села стара, напівзруйнована хата,

в якій давно ніхто не живе.

Крадькома йдуть Сашко і Оксана.

Вони переодягнені у старовинний

український одяг.

САШКО: Тихіше! Хтось іде!

(З'являється старий дід Панас з палицею)

ДІД ПАНАС:(бачить дітей) Що ви тут робити? Звідкіля ви?

ОКСАНА: Та ми, діду, з оздоровчого табору.

ДІД ПАНАС: А чого це ви так вирядилися, немовби на маскарад? Ідіть до табору! Вже пізно!

САШКО: Та ми тільки хотіли подивитися на цю хатку.
Цікаво, тут привиди водяться?

ДІД ПАНАС: Ось що я вам скажу! Не підходьте близько до неї!(хреститься) Тут є якась нечисть! Хто увійде в хату цю, пропасти може, або з глузду з'їхати, як це було з бабою Параскою. Ніхто сюди не ходить, і дітей не пускають!

САШКО: Та ми тільки подивимось!

ДІД ПАНАС: Нічого і дивитися! Йдіть звідсіля!
(жене їх палицею)

(Співає)

Є на Землі міста

таємничі

Які невідомі тобі,

Ось ця ріка, і цей ліс

віковичний,

Тайну несуть всі в собі!

Ех-хе-хе! Чув я, що тут, в Переяславі, багато є таких місць.

Бо козаки ніяк не вгамуються. Дуже вболівають за Батьківщину. Так що, пам'ятайте! Не підходьте близько до цієї хатини. Ідіть геть!

(Діти ховаються) (Дід Панас іде)

(Діти знову виходять із схованки)

САШКО: Ось, бачиш, хата.

ОКСАНА: Так... Звичайна, напівзруйнована хата. Ну, то й що?

САШКО: Звичайна, та не дуже. Нам треба туди увійти.

ОКСАНА: Ой, мені вже страшно! Дід налякав!

САШКО: Якщо боїшся, то краще тобі залишитися тут!

ОКСАНА: Ні! Я хочу з тобою!

САШКО: Тоді пішли.

(Бере Оксану за руку, і вони входять до хати)

(Раптом щось загуркотіло, задзвеніло, світло замерехтіло, попливло усе, і, коли діти вийшли з іншого боку хати, то вони опинилися в минулому.

Це можна показати за допомогою сцени, яка повертається)

(Сцена повертається, і ми бачимо хату з іншого боку

Сашко і Оксана виходять з хати. Чути іржання коней, сміх, і
десь лунає козацька пісня).

(Співає кобзар)

Ой, Україно, моя ти рідненька,
Степи широкі, річки повноводні,
Славна твоя чорноземом земелька,
Села могли би вже стати заможні
Але чому твої люди у селах.
Бідні такі і завжди невеселі,
Бо зазирають з чужої земельки
На твої надра, моя ти рідненька!
Встаньте з колін своїх, добрі козаки,
Шаблею й груддю свій рід захищати,
Щоб не кортіло нікому навіки ,
Нашу країну в шматки розірвати!

ОДИН З КОЗАКІВ: Годі сумувати, хлопці - козаки ! Краще
затанцюємо наш веселий козацький танок.

(Козаки починають танцювати під веселу музику)

ОКСАНА: Ой, що це? (хапає Сашка за руку) Куди ми
потрапили?

САШКО: Куди-куди? Ти ж сама хотіла потрапити в минуле.

Підійдемо поближче до вогнища і підслухаємо, про що
там розмовляють?

(Сцена знову повертається, і ми бачимо козацький курінь.
Козаки, серед них сам Тарас Трясило обговорюють свої
військові плани.)

МИХАЙЛО: Поляки ніяк не вгамуються Військо Самуїла Лаща
вирізало повністю села Лисянка, Димера та
Івниця.

ТРЯСИЛО: Не шкода їм ні малих, ні старих!

МИХАЙЛО: Бач, вони хочуть взяти в свої руки не тільки
реєстрових, але й нереєстрових козаків.

ТРЯСИЛО: Нехай собі! Хотіти не заборониш! Скільки у нас
реєстрових?

АНДРІЙ: Шість тисяч!

ТРЯСИЛО:(Запалює люльку) Де розташовані?:

МИХАЙЛО:В Києві, в Корсуні, в Білої Церкві, в Каневі, в
Черкасах і тут, в, Переяславі.

ТРЯСИЛО: Так... Треба збільшити. Скільки усіх козаків,?

МИХАЙЛО: Десь приблизно 30 тисяч Хтось доніс полякам, що
до нас приєднуються прості селяни. Вони збирають
велике військо. Хочуть вже повністю заволодіти
Україною та нав'язати нам католицьку віру.

ТРЯСИЛО: Знову зрада! Що ж це робиться? Не дамо нашої країни на поругу! За волю, за православну віру, за народ України будемо битися до останнього подиху.

МИХАЙЛО: Не допомогла страта Грицька Чорного! Чим не приклад? Та ні...! Вони готові заради наживи рідну мати продати!

АНДРІЙ: От зміюки! Зрадити свій народ!

ТРЯСИЛО: Ось що я вам скажу! Треба знайти негайно цього зрадника. Знаєте...(Замислився) Я нічого не пожалкую...

(Чути спів кобзаря, усі підхоплюють пісню)

Ой, Україно, моя ти рідненька,

(Сашко і Оксана весь час підслуховують розмову козаків)

ОКСАНА: Сашко, поясни мені, що таке реєстрові і нереєстрові козаки?

САШКО: Слухай, частина козаків прийнята на військову службу і внесена у список. Тобто реєстр, а інша частина козацтва, не внесена у список. Ось і називається – нереєстровими козаками.

САШКО: Зрозуміла? Нам треба допомогти козакам!

ОКСАНА: А як?

САШКО: Ми повинні пробратися у табір поляків і знайти зрадника.

ОКСАНА: Ні, це не вихід шукати зрадника в таборі поляків!

САШКО: А що ти пропонуєш?

ОКСАНА: Елементарно, Ватсон! Дуже просто...

Ми зараз йдемо до Трясили і висуваємо йому свій план.

САШКО: Який це план? Ти спочатку мене з ним ознайом.

ОКСАНА. Слухай! Ми даємо три різних інформації трьом різним персонам. Той, хто поведе ворога вказаним напрямком і є зрадник!

САШКО: Я щось не дуже розумію!

ОКСАНА: Дивись! Одному скажемо, що військо виступить на північ, іншому на схід, а третьому - на захід.

САШКО: Звідки ти це вигадала?

ОКСАНА: Читати більше треба. А зараз пішли до Трясили!

САШКО: Пішли!

(Раптом з'являються цигани. Вони щось винюхують, за кимось підглядають.)

САШКО. Дивись! Звідки тут цигани? Щось вони не подобаються мені.

ОКСАНА. Так... Мені теж здається, що вони якісь підозрілі.

(Але тут з куреня виходять сам Тарас Трясило з помічниками.

Бачить дітей. Цигани зникають.)

ТРЯСИЛО : А ви що тут робити? Хто ви такі?

САШКО: Ми... ми Тарасе... випадково підслухали вашу розмову. ?

ОКСАНА: І можемо запропонувати вам свій план.

ТРЯСИЛО: Гм... Яку розмову? Який план?...

САШКО. Ми вигадали, як допомогти вам знайти зрадника!

АНДРІЙ: Тарасе! Може вони... Того... Польські лазутчики?

САШКО: Та це я! Сашко! Пам'ятаєте мене?! Я тут вже був нещодавно!

ТРЯСИЛО: Які там лазутчики. Я бачу, що це звичайні діти. Ведіть їх до куреня та нагодуйте, а потім, побачимо, що з ними робити.

(Михайло веде дітей до куреня)

САШКО: Тарасе! Ми справді маємо добрий план! Але...
ТРЯСИЛО. Що але?

САШКО. Скажемо його вам тоді, коли пообіцяєте подарувати нам свою люльку!

ТРЯСИЛО: Ха-ха-ха-ха!

(Всі йдуть. На сцені знову з'являються цигани.

Вони співають, танцюють і щось продають.

Один з них придивляється до усього, прислуховується)

ЦИГАНКА:(танцює і співає)

Я циганка-молдаванка,
Поле, ліс – мій дім,
Закружляю я у танку,
Й поворожу всім!

(Циганка переходить від одного козака до іншого, потім підходить до куреня, але один з козаків жене її)

ЦИГАНКА: Не жени мене, золотий! Краще, дозволь, поворожити!

КОЗАК: Іди, іди звідсіля! Бо сам Тарас Трясило зараз вийде!

(Циганка йде і співає пісню і пританцьовує)

Я – циганка, молдаванка,
Поле, ліс – мій дім
Закружляю я у танку,
Й поворожу всім!

ЗАТЕМНЕННЯ

КАРТИНА ТРЕТЯ

Оздоровчий табір. Біля будинку зібралися вихователь, діти, міліціонер, усі стурбовані..

МІЛІЦІОНЕР: Ви кажете, що вони зникли вчора ввечері після.....?

РОМАН: Після десятої... Ми сиділи, відпочивали, потім пішли до корпусу, а вони ще залишилися. З того часу їх ніхто не бачив. І мобілка не відповідає.

МІЛІЦІОНЕР: Так... (записує) Будемо шукати. Не панікуйте.

СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ: Сашко останнім часом був якийсь дивний. Казав, що бачив козаків і розмовляв з ними.

РОМАН: Може вони з Оксанкою поїхали додому? Треба зателефонувати у місто, батькам.

СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ: Ні! Почекаємо трохи!

МІЛІЦІОНЕР: Ми обшукаємо усе навкруги, а ви залишайтеся тут, у таборі. Нічого без моїх вказівок не робити!

(Міліціонер йде).

ХЛОПЦІ: А давайте ми будемо шукати їх самі.

РОМАН: Опитаємо усіх місцевих жителів. Може, хтось їх бачив.

(Розбігаються)!

ЗАТЕМНЕННЯ

ДІЯ ДРУГА

КАРТИНА ЧЕТВЕРТА

Табір польського війська. Вартові «Золота рота» з прапором, на якому зображено золоте коло охороняють штаб полководця Станіслава Конецполского.

Біля столу сидять пан Станіслав і Микола Потоцький .Вони дивляться на мапу України.

КОНЕЦПОЛЬСЬКИЙ...Де розташовано військо козаків?

ПОТОЦЬКИЙ. Тут, біля Переяслава, на Борисовому полі.

КОНЕЦПОЛЬСЬКИЙ. Так...Бачу...Треба подумати, з якого боку заводити наше військо. Скільки козаків?

(Раптом вбігає Хорунжий.) .

ХОРУНЖИЙ.: Пане Станіславе! Зараз я отримав звістку, що козаки готують бунт. Трясило збирає велику кількість повстанців.

КОНЕЦПОЛЬСЬКИЙ: Де військо Самуїла Лаща?

ХОРУНЖИЙ: Вже вирушило до Переяслава.

КОНЕЦПОЛЬСЬКИЙ: Дайте наказ військовим бути наготові.
Надішлемо двотисячний загін жовнірів
на допомогу Лащу. Перевірте зброю.
Треба зупинити повстанців.

МИКОЛА ПОТОЦЬКИЙ: Вони хочуть збільшити реєстр до
восьми тисяч.

КОНЕЦПОЛЬСЬКИЙ: Що доповідає розвідка?

ХОРУНЖИЙ: Від них нічого немає. Мабуть, хтось слідкує за
ними.

КОНЕЦПОЛЬСЬКИЙ: Треба послати в табір козаків нашу
людину.

ПОТОЦЬКИЙ: Кого?

КОНЕЦПОЛЬСЬКИЙ: (Хорунжому) Доки Самуїл Лащ
прибуде в Переяслав зі своїм військом
я нікому, крім тебе не довіряю.
Вирушай ти, пане Хорунжий !.

ХОРУНЖИЙ: Я?

КОНЕЦПОЛЬСЬКИЙ: Авжеж. Тільки ти! Я знаю, що ти
розумний, спостережливий. Усе
розвідаєш. Потім приєднаєшся до нас .А
вам, пане Миколо, доручаю загальне
керівництво військом.

(Раптом в кімнату вбігають циганка і циган.

Циганка знімає хустку, і ми бачимо хлопця.)

КОНЕЦПОЛЬСЬКИЙ: Ну, що там?

ХЛОПЕЦЬ-ЦИГАН: Поки все спокійно. Ходять чутки, що Трясило збирається підсилити військо. Він також підіймає селян, деякі приєднуються до нього. Але поки це тільки плітки.

ДРУГИЙ ЦИГАН: А ось у таборі з'явилися двоє – хлопець та дівчина. Звідки вони, ніхто не знає.

МИКОЛА ПОТОЦЬКИЙ: А не зв'язалися козаки з турецькими яничарами ?

ДРУГИЙ ЦИГАН: Треба з'ясувати.

КОНЕЦПОЛЬСЬКИЙ: Ось ти і зроби це.(Хорунжові) А ти, пане мій Хорунжий, одягайся у циганку і йди! Розвідай точно усе!

ХОРУНЖИЙ: Добре! Спробую!

(Бере спідницю, натягує її, перечіплюється, падає, підіймається).

ЗАТЕМНЕННЯ

КАРТИНА П'ЯТА

Знову табір козаків. Ранок. Козаки пробуджуються. Сашко і Оксана разом з ними.

САШКО: Не сподобався Тарасові наш план.

ОКСАНА. Треба щось інше вигадати.

САШКО: Будемо за всіма слідкувати. Може, й знайдемо шпигуна.

ОКСАНА. Тільки треба бути обережними!

КОЗАКИ. Гей! Дітлахи! Ідіть сюди! Пригощайтеся! Поснідайте з нами!

(Козаки дають дітям поїсти.)

ОКСАНА. (Бере миску і дві дерев'яних ложки) Сашко, кажись суп з галушками.(пробує) Ой, як смачно!

Сашко теж починає їсти.

САШКО: Я і не уявляв, що галушки можуть бути такими смачними.

Козак дає дітям ще глечик із сметаною і хліб.

ОКСАНА: (пробує сметану) Сашко, а сметана яка смачна, я такої ніколи не їла. А хліб як пахне.

КОЗАК: А ось вам і варенички.

ОКСАНА: Варенички, та ще із сметаною! Останнім часом ми їх купуємо у супермаркеті.

САШКО :Та хіба їх можна зрівняти з цими !

Сашко і Оксана їдять. Раптом з'являються цигани.

Одна з циганок йде крадькома. Це переодягнений пан хорунжий
Конецпольського .

САШКО:(Оксані) Бачиш оту циганку? Чого вона тут нишпорить?

ОКСАНА. Ой, Сашко! Це ж цигани – вони то ворожать, то щось виманюють. Мабуть,...вони й дивляться, до кого пристати.

САШКО: Та ні, мені так не здається. Підійдемо до неї поближче.

(Сашко і Оксана залишають їжу та наближаються до циганки.

ЦИГАНКА(Переодягнений хорунжий. шепоче іншому) Я буду відволікати, а ви йдіть до їхнього штабу... Може щось розвідуєте.

ЦИГАН . Так...а ви придивляйтеся до цих юнаків. Мені вони здаються лазутчиками.

ОКСАНА: Тітонько! А що ви тут робите? Може поворожите нам з Сашком?

ЦИГАНКА (Хорунжий)Лагідним жіночим голосом) А що ви мені дасте за це? Га?

САШКО:(Виймає з кишені сучасну українську гривню) Ось, візьміть гроші!

ЦИГАНКА (Хорунжий дивиться здивовано) Що це? Що це за гроші? Де ви їх узяли, (Роздивляється гривню)

ОКСАНА: А от відгадайте!

ЦИГАНКА(Хорунжий): Ви, мабуть, здалеку? З іншої країни?

САШКО: О! Навіть не уявляєте собі звідки ми! З дуже... Дуже далекої країни.

ЦИГАНКА(Хорунжий). Так! Я був правий. Вони зв'язані з турецькими яничарами.

САШКО: (співає) Країна на відстані років п'ятсот,
З якої ми тут опинились!
Хоча вона поряд, та навіть у сні,
Вам таке і не снилось!
Мобілки, комп'ютери, і літаки,
Космічні ракети і кораблі
Мережі простору долають,
А українці, поляки і турки

Дружбу велику там мають!
А українці, поляки і турки
Дружбу велику там мають!

ЦИГАНКА.(Хорунжий) Щось не віриться мені. Нічого не розумію.

ОКСАНА. Звичайно, тобі не зрозуміти. Йди собі.

САШКО (Оксанці шепоче)   Тобі не здається, що це чоловік?

ОКСАНА. Так..Щось дивовижне в її голосі і поведінці.

САШКО Я тобі кажу , що вона точно не жінка.(До циганки) А давайте потанцюємо!

(Хапає циганку за руку і починає стрибати і кружляти.)

Циганка теж. Але у циганки – Хорунжого   це погано виходить.

Спідниця і хустка падають, і всі бачать, що то не циганка, а військовий польського полководця.   .

Сашко не відпускає його, Оксана теж допомагає йому,

Хорунжий   хоче вирватися. Діти гукають козаків.

Козаки бачать і підбігають до них.

Хапають його і ведуть до Трясила. В таборі сполох.)

ЗАТЕМНЕННЯ

КАРТИНА ШОСТА.

Козацький стан під Переяславом.

Трясило веде допит Хорунжого.

ТРЯСИЛО. Кажи! Кажи, хто тобі допомагає?!

(Хорунжий мовчить)

ТРЯСИЛО: (До Андрія) Поклич Михайла!

(Андрій йде)

ХОРУНЖИЙ Я нічого не буду казати.

ТРЯСИЛО: Зараз ти у нас заговориш!

ХОРУНЖИЙ : Ти, український хлопе Мене... Вельможного
пана ображатиме?

ТРЯСИЛО: Ха-ха-ха-ха! Вельможний пан! Так ти будеш казати,
шляхетська пика, хто твій спільник?

(Входять Андрій, за ним Михайло)

ТРЯСИЛО: А ну, хлопці-козаки, покажіть цьому вельможному
панові, де раки зимують! Відведіть тільки його на
двір.

(Михайло і Андрій ведуть Хорунжого на двір.

Чути бійку. Крики. Верещання дівчини.

Тупотіння коней. Вбігає Сашко.)

САШКО. Тарасе! поляк втік! Андрій з ним. Вони Оксанку
забрали!

ТРЯСИЛО. Далеко не втечуть. Підіймай варту за ними .

(Чути звук труби, іржання коней, крики козаків)

ЗАТЕМНЕННЯ.

По авансені ведуть зв'язану Оксану. Вона хоче вирватися.

КАРТИНА СЬОМА

Табір польського війська. Конецпольський і Потоцький ведуть допит Оксани.

КОНЕЦПОЛЬСКИЙ. Хто ти така? Звідкіля тут взялася?

ОКСАНА. Мене викрали. Я була там.. з козаками.. І мій друг, Сашко теж.

ПОТОЦЬКИЙ. Ми запитали тебе, звідки ти з'явилася в таборі козаків?

ОКСАНА. З оздоровчого табору. Там наша група першої зміни відпочиває. Мені батьки купили путівку.

КОНЕЦПОЛЬСКИЙ. Я щось не зовсім розумію. Який оздоровчий табір? Я питаю про табір козаків.

ОКСАНА. Так.. в табір козаків ми з Сашком прийшли крізь стару хату.

(З кишені Оксани випадає мобільний телефон)

ПОТОЦЬКИЙ (Підіймає) А це що?

ОКСАНА. Ой! Дайте! Це мій айфон! Знаєте, який він коштовний! Тобто це моя мобілка.

КОНЕЦПОЛЬСКИЙ(Роздивляється) Та це, мабуть, звичайне люстерко... Але чомусь темне. Що за дивина?

ПОТОЦЬКИЙ. Ось ще знайшли у неї гроші. Незрозуміло, з якої країни?

ОКСАНА . Як це не зрозуміло? Звичайно з України! Ось, бачте, написано - « гривня».

КОНЕЦПОЛЬСКИЙ. Так... Де ти живеш? В Переяславі?

ОКСАНА. Ні... В Переяславі я відпочиваю. А живу в Києві. На Оболоні. І вчусь у восьмому класі. Ми на уроці історії якраз вивчали про ці події. Вони були чотириста років тому.

ПОТОЦЬКИЙ. Здається, що ця дівчина не сповна розуму.

КОНЕЦПОЛЬСКИЙ. Або придурюється. Держить її під вартою. Не відпускайте.(Оксану виводять. Вона кричить:»Відпустіть мене-е-е! Сашко-о-о!»

КАРТИНА ВОСЬМА

Ніч.

Поле недалеко від Переяслава. Чути бій, крики, стрілянину.

Іржання коней. На авансцені то з'являються, то зникають повстанці, які б'ються з польськими жовнірами. Завіса підіймається, і ми бачимо козаків і Тараса в польському таборі. Ведуть зв'язаного Андрія.

МИХАЙЛО: Ну, що скажеш, козаче? Продати захотів Україну? Скільки тобі пообіцяли за цю зраду?

АНДРІЙ:(з під-лоба) Відчепись!

МИХАЙЛО: А я тобі як товаришу довіряв.

(Входить Трясило)

ТРЯСИЛО: Михайло, клич козаків на коло. Будемо вирішувати, що далі робити. Поляки наголову розбиті. Конецпольський просить переговорів.

САШКО: Нехай Оксану повернуть!.

ТРЯСИЛО: Зачекай, хлопче, треба з шляхтою розібратися.

(Всі збираються.

Вводять Станіслава Конецпольського, Миколу Потоцького та
Хорунжого)

ТРЯСИЛО: О, велико вельможні пани своєю особистою персоною! Чим ми заслуговуємо такої поваги?

КОНЕЦПОЛЬСЬКИЙ (Поважно). Від імені Речі Посполитої ,
та від мене особисто ,буде доповідати пан Микола
Потоцький

ТРЯСИЛО: Слухаємо!

МИКОЛА ПОТОЦЬКИЙ. (Після паузи) Дивлячись на
обставини, які склалися, Польський Уряд пропонує
підписати угоду про перемирня і обмінятися
полоненими.

ТРЯСИЛО: (Після паузи звертається до козаків) Що ви скажете
на це, брати – козаки? Будемо далі битися, або
будемо миритися?

КОЗАКИ: (Підняли галас) Угоду ! Угоду! Ні! Ні!

ТРЯСИЛО: (до поляків) Ось що я вам скажу! Ми підпишемо
мирну угоду, але, ви повинні виконати наші
вимоги! По-перше, збільшити реєстр до 8 тисяч.

По-друге, не втручатися в справи церкви, і по -
третє, не закріпачувати селян, яким і так тяжко. А
зараз скажіть куди ви поділи дівчину?

КОНЕЦПОЛЬСЬКИЙ: Віддаси мені Андрія і інших полонених,
тоді повернемо дівчину. А інакше – ви
її не побачите!

САШКО: Тарасе! Дозволь мені щось сказати!

ТРЯСИЛО: Ну, кажи, хлопче

САШКО: Тарасе! Віддай Андрія... (Плаче) Нехай повернуть
Оксану!

ТРЯСИЛО: Ти ж козаче, Сашко! Не можна плакати... (Почухав
потилицю) Добре! Беріть своїх полонених, віддайте
дівчину.

КОНЕЦПОЛЬСЬКИЙ: (хорунжому) Доставити дівчину,
швидко!

ТРЯСИЛО:(вартовому) Пропустити і прослідкувати!

МИХАЙЛО: Я Андрієві не пробачу такої зради.

ТРЯСИЛО: Бачиш, які обставини, друже. Інколи треба
поступатися.

(Сашку) Добру справу зробив ти, хлопче! Допоміг
нам, козакам. За це тобі велике спасибі.

САШКО: Та нема за що, адже це і моя рідна земля. Ще хочу сказати вам, козаки і Вам шановний гетьмане, що ваші славетні подвиги будуть пам'ятати нащадки крізь віки. (Низько вклонився)

(Вводять хорунжого Конецпольського з Оксаною. Оксана кидається до Сашка.)

ОКСАНА: Ой, Сашко! Я так перелякалася! Ти собі не уявляєш...

САШКО: Я теж перелякався! Тут таке було! Польське військо повністю розбито! Будуть підписувати мирну угоду!

ТЯСИЛО: Але попереду у нас ще , брати – козаченьки, жорстока боротьба за волю і незалежність.

САШКО: Боротьба буде продовжуватися ще довго, але перемога за нами. Український народ здобуде свободу і незалежність.

ТЯСИЛО: Обов'язково! Життя віддамо за Україну, за її щастя!

САШКО: Тарасе, в пам'ять про цю подію подаруй нам свою люльку! Ти ж обіцяв , що нічого не пожалкуєш!

ТЯСИЛО. Ну, що ж з вами робити? Слово козака -непорушне! Ви нам допомогли, Сашко і Оксана! Так ось, візьміть мою люльку і завжди пам'ятайте події, свідками яких ви стали!!

(Сашко і Оксана підбігають до Трясила, і беруть обережно
люльку козака)

САШКО і ОКСАНА: Дякуємо, Тарасе!

ТРЯСИЛО: А зараз (Підписує угоду),, час відсвяткувати
перемогу. Затанцюємо наш козацький танок. (танок
козаків)

САШКО і ОКСАНА: Тарасе! Добрі козаки! Нам вже час
повертатися додому! Прощайте!

УСІ співають разом.

В степу, за курганом,
В Борисовім полі,
Зустрілись два війська,
Щоб вирішить долі,
Народ український
З поляками бився,
Де Трубіж із Альтою
Навічно зустрівся.
Там земле свята –
Переяслава земле,
Багато подій
Величезних живе в ній,
Спочатку двобій
Богатирської сили
А потім погані

Батийові Орди
На землю святу
Надовго посіли!

А далі, Тарасе,
В народі –Трясило,
Відстояв свободу
Бо бився щосили.
Відстояв свободу
На користь народу,

На користь країни
Моїй України!

Діти прощаються з козаками і йдуть до старої хати.

ЗАТЕМНЕННЯ.

КАРТИНА ДЕВ'ЯТА

Знову оздоровчий табір. Напівзруйнована хата.
Стурбовані люди, вихователь, діти, міліціонер.
Роман з товаришами ведуть діда Панаса.
Він з палицею, бо дуже старий.

РОМАН:. Сергію Петровичу! Сергію Петровичу! Ось дід Панас
він бачив Сашка і Оксану.

МІЛІЦІОНЕР. Ви кажете, що бачили дітей?

ДІД ПАНАС: Так... Бачив... Вирядилися немов актори у театрі.
Я ж їм казав, не підходьте до цієї хати. Тут дивні
речі відбуваються.

(Діти з зацікавленістю починають ходити коло хати.
Дід бачить це і знову палкою жене їх.)

ДІД ПАНАС: Ви теж туди! А ну, геть звідсіля!

СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ: Коли це було?

ДІД ПАНАС: Що?

МІЛІЦІОНЕР: Коли ви їх бачили в останній раз?

ДІД ПАНАС: Та десь кілька днів тому. Точнісінько не
пам'ятаю. Я їм усе розповів про це незвичайне
місце. Та вони, мабуть, не послухалися.

РОМАН: Так! Він... Сашко.. Дуже упертий, як віслик! Нікого
ніколи не слухає.

(Раптом щось загуркотіло, замерехтіло, попливло,
і з хати вибігли Сашко і Оксана.

Всі кидаються з криками радощі до них.)

(Сашко протягує Сергію Петровичу люльку Тараса)

СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ. (Здивовано) Що це?

ОКСАНА: Ой! Сергію Петровичу! Ми таке бачили!
Козаки...Поляки... Трясило Мене поляки у полон
взяли!

САШКО А... ось, і ця люлька... Сам Тарас Трясило нам її подарував.

(Усі кидаються подивитися на люльку)

СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ: Невже люлька самого Трясила? (Після паузи) Треба неодмінно передати її до музею !

ДІД ПАНАС: А хату цю давно треба зруйнувати, щоб не лякала добрих людей.

САШКО: А може її теж до музею перенести ?

СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ: Чудова ідея! Ми ще над цим подумаємо.
Чи не так , діти?

САШКО: Сергію Петровичу! Тепер я можу розповісти вам про гетьмана Тараса Федоровича.

РОМАН: Що ж ти нам цікавого розкажеш?

САШКО: А те, що він –герой, і що він прагнув звільнити українців від польсько-шляхетського панування. Він захищав православну віру і мріяв утворити самостійну українську державу.

СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ: Так, Сашко! Ми мало знаємо про цього героїчного козака. Історію країни треба добре знати, бо без минулого нема майбутнього ,а майбутнє за нами, друзі !

САШКО: А я ніколи не забуду цю подорож і коли стану дорослим буду робити все, щоб наша країна стала ще заможнішою і найкращою в світі! (Оксана і Сашко беруться за руки і починають співають, усі приєднуються до них)

ФІНАЛЬНА ПІСНЯ

Багато подій відбувалось в той час!

Віками народ український,

Страждав і боровся за волю, за нас,

За долю країни він бився !

А нам заповіт дав –

Історію цю

В серцях своїх пам'ятати,

І землю багату і щедрю таку ,

Завжди берегти і кохати !

І землю багату і щедрю таку ,

Завжди берегти і кохати

ЗАВІСА